ISSN 2545 – 4439
ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Vol. 34. 5.
Scientific Papers

SOCIAL SCIENCES

KIJ Vol. 34 No. 5 pp. 1165 - 1586 Skopje, 2019

KNOWLEDGE

INTERNATIONAL JOURNAL

SCIENTIFIC PAPERS
VOL. 34.5

Promoted in Kavala, Greece
2019

INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
SKOPJE

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 34.5

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Zivota Radosavljević PhD, Laste Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedzad Korajlić PhD, Nebojsha Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief
Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 34.5

ISSN 1857-923X (for e-version)
ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:
Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)
Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)
Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
Prof. Mersad Mujevic PhD, Public Procurement Administration of Montenegro (Montenegro)
Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)

Members:
- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petrsburg State Forest Technical University, Saint Petrsburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolverhampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University "Neofit Rilski", Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Aziz Pollozhani PhD, Rector, University Mother Teresa, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peya (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
  Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University "Goce Delcev", Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of "Todor Kableshkov" University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola(Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)

- Prof. Fadil Millaku, PhD, Rector, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
- Prof. Fatos Ukaj, University “Hasan Prishtina”, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Halit Shabani, PhD, University “Hadzi Zeka”, Peja (Kosovo)
- Prof. Halima Sofradzija, PhD, University of Sarajevo, Saraevo (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Haris Halilovic, Faculty of criminology and security, University of Sarajevo, Saraevo (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
- Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Ivo Zupanovic, PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO , Bitola (Macedonia)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Kiril Lisichkov, Faculty of Technology and Metallurgy, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Larisa Velic, PhD, Faculty of Law, University of Zenica, Zenica (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lazar Stosic, PhD, Association for development of science, engineering and education, Vranje (Serbia)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)

- Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University "Prof. Asen Zlatarov", Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovikj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University "Goce Delchev", Shtip (Macedonia)
- Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School, Leskovac (Serbia)
- Prof. Nadka Kostadinova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy "Mihailo Apostolski", Skopje (Macedonia)
- Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
- Prof. Nedzad Korajlic PhD, Dean, Faculty of criminal justice and security, University of Sarajevo (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Nikolay Georgiev PhD, "Todor Kableshkov" University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
- Prof. Oliver Iliev PhD , Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies "Hipokrat", Bujanovac (Serbia)
- Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
- Prof. Petar Kolev PhD, "Todor Kableshkov" University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)

- Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad
- (Bulgaria)
- Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
  Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Shyqeri Kabashi, College “Biznesi”, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Todorka Atanasova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technologogical Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Zlatko Pejkov, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

REVIEW PROCEDURE AND REVIEW BOARD

Each paper is reviewed by the editor and, if it is judged suitable for this publication, it is then sent to two referees for double blind peer review.

The editorial review board is consisted of 45 members, full professors in the fields 1) Natural and mathematical sciences, 2) Technical and technological sciences, 3) Medical sciences and Health, 4) Biotechnical sciences, 5) Social sciences, and 6) Humanities from all the Balkan countries and the region.

CONTENTS

THE KNOWLEDGE SOCIETY: SOME EVIDENCES FROM ITALY AND SERBIA 1183
Rossana Piccolo 1183
Sinisa Zaric 1183
THE INTERACTION: BUSINESS- EDUCATION- INVESTMENT FOR DEVELOPMENT 1191
Marusya Lyubcheva 1191
Venelin Terziev 1191
A MODEL FOR IMPROVING SOFT SKILLS OF STUDENTS IN EFFECTIVE EMPLOYMENT . 1197
Toni Soklevski 1197
Lidija Stefanovska 1197
ANALYSIS OF THE CONDITION OF BULGARIAN BIOECONOMY AND POTENTIAL DIRECTIONS OF ITS DEVELOPMENT 1201
Valentina Nikolova -Alexieva 1201
Jordanka Alexieva 1201
BULGARIAN YOUNG PEOPLE, VOLUNTEERING AND SOCIAL CAPITAL: TRENDS IN 2019 1209
Denitsa Gorchilova 1209
DEVELOPING SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN THE EU: A CROSS-COUNTRY ANALYSIS 1215
Venelin Terziev 1215
Nelly Bencheva 1215
Teodora Stoeva 1215
DOES PUBLIC DEBT HAMPER ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM EUROPEAN TRANSITIONAL COUNTRIES 1223
Liza Alili Sulejmani 1223
Armend Ademi 1223
THE APPLICATION OF ELECTRONIC PAYMENT IN THE MACEDONIAN ECONOMY 1229
Marina Blazhekovikj Toshevski 1229
Bardhyl Tushi 1229
FOREIGN DIRECT INVESTMENTS AND THEIR IMPACT ON COUNTRY ECONOMY IN MONTENEGRO 1235
Zoran Vuković 1235
Edita Dautović 1235
THE DETERMINANTS OF CONSUMER PRICE INDEX IN KOSOVO 1243
Donat Rexha 1243
Muhabere Maliqi 1243
DEVELOPMENT OF THE GREEN ECONOMY CONCEPT 1253
Iva Bichurova 1253
PetiaYordanova-Dinova 1253
THE SIGNIFICANT ROLE OF THE TOURISM IN ACHIEVING THE UNITED NATIONS SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS 1259
Aneta Stojanovska-Stefanova 1259
Nikola V. Dimitrov 1259
Marija Magdinceva-Sopova 1259
UNESCO LISTS FOR THE PROTECTION OF NATURAL AND CULTURAL HERITAGE IN THE WORLD AND THEIR IMPACT ON TOURISM DEVELOPMENT: CASE OF THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA 1265
Darko Majhoshev 1265
Cane Koteski 1265

FACTORS INFLUENCING THE EFFECTIVENESS OF COMMUNICATION 1271
Zhulieta Gerenova 1271
METHODOLOGICAL PROBLEMS IN THE ASSESSMENT OF THE EMPLOYER'S BRAND 1275
Nedka Nikolova 1275
THE TRANSFORMATION FROM STUDENT COMPANY TO START UP COMPANY............... 1283
Ranko Davidović 1283
THE GREEN ECONOMY- AN APPROACH FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE FOOD INDUSTRY 1289
Petya Yordanova – Dinova.. 1289
Iva Bichurova 1289
ACCOUNTING BUSINESS ANALYSIS IN A BALANCED INDICATOR SYSTEM 1295
Marko Timchev 1295
CHALLENGES TO PROFESSIONAL ETHICS, TRAINING AND CONTINUING EDUCATION OF SPECIALISTS IN THE FIELD OF INDEPENDENT FINANCIAL AUDIT 1301
Maia Iankova Natchkova.. 1301
CIRCULAR ECONOMY THROUGH THE ROLE OF INSURANCE OF FINANCIAL RESOURCES AND ACCOUNTING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY 1307
Tijana Milanović.. 1307
Zdravka Petković 1307
Radica Jovanović 1307
COSTS OF DEVELOPMENT OF NEW PRODUCTS.. 1313
Venelin Terziev 1313
Redon Koleci 1313
QUALITY AS A MANAGEMENT ACCOUNTING ACTIVITY AND ITS IMPACT ON COMPANY COMPETITIVENESS 1317
Gordana Stojmenović 1317
Miloš Pavlović.. 1317
EARNINGS MANAGEMENT AS A MANIPULATIVE FORM OF FINANCIAL REPORTING 1323
Marija Milojičić 1323
Snežana Knežević.. 1323
Aleksandar Grgur 1323
BASEL III LIQUIDITY RISK AND KOSOVO BANKING SYSTEM 1329
Hysen Lajqi 1329
THE IMPACT OF BALANCE OF PAYMENTS ON MONETARY POLICY 1337
Vesna Korunoska.. 1337
Biljana Mitrovic.. 1337
Pavle Trpeski 1337
IDEOLOGY AND WELFARE STATE: HOW POLITICAL PARTIES INFLUENCE SOCIAL POLICY? THE CASE OF NORTH MACEDONIA 1343
Elisabeta Bajrami Ollogu.. 1343
COMPARATIVE ANALYSIS OF MACEDONIAN AND SLOVENIAN CRISIS MANAGEMENT SYSTEM.. 1349
Andrej Iliev... 1349
Aleksandar Grizhev 1349
Faruk Hasic... 1349
RISK MANAGEMENT IN ORDER TO PROTECT CRITICAL INFRASTRUCTURE 1357
Nikola Vidovic 1357
Ivan Rancic... 1357
Goran Janackovic 1357
Milenko Dzeletovic 1357

LEFT REALISM CRIMINOLOGY: BASIS AND PERSPECTIVES ... 1365
Vesna Stefanovska ... 1365
THE PROCESS OF PLANNING AS AN IMPORTANT PART OF THE POLITIC OF DEFENSE ... 1371
Zhivo Petrov ... 1371
TERRORISM THROUGH THE PRISM OF CRIMINOLOGICAL THEORIES ... 1379
Kenan Idrizaj ... 1379
THE GOVERNMENT MILITARY DEFENSE PUBLIC PROCUREMENTS IN THE SYSTEM OF DEFENSE ABILITY SUPPLEMENT AND NATIONAL GOVERNMENT SECURITY ... 1385
Zhivo Petrov ... 1385
THE PUBLIC PROCUREMENT MANAGEMENT AT THE MILITARY DEFENCE ... 1393
Zhivo Petrov ... 1393
KRIVOLAK BATTLE- EXAMPLE OF A SENSELESS HUMAN TRAGEDY ... 1401
Oliver Cackov ... 1401
UNMANNED AERIAL VEHICLES CONCEPTION OF USE AT THE CIVIL AVIATION ... 1407
Teodora Petrova ... 1407
CRITERIA AND APPROACHES FOR ASSESSMENT OF THE USE OF AIRSPACE OF THE MEMBER STATES OF EUROCONTROL BY MILITARY AIRCRAFTS ... 1415
Hristo Stanev ... 1415
USES OF THE STRATEGIC CARD IN REPUBLIC OF BULGARIA'S NATIONAL DEFENSE SYSTEM ... 1421
Venelin Terziev ... 1421
Margarita Bogdanova ... 1421
Marin Georgiev ... 1421
EFFICIENCY AND APPLICATION STRATEGY OF PUBLIC PROCUREMENT APPORTION AT THE ARMED FORCES ... 1429
Zhivo Petrov ... 1429
NE BIS IN IDEM PRINCIPLE IN THE CRIMINAL LEGISLATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA AND COURTS' JURISPRUDENCE ... 1439
Miodrag N. Simović ... 1439
Marina M. Simović ... 1439
Vladimir M. Simović ... 1439
DIVORCE OF A MARRIAGE IN A MODERN SOCIETY ... 1445
Kaltrina Zekolli Shaqiri ... 1445
Emrije Zuberi ... 1445
FACTORS AND CAUSES AFFECTING THE DIVORCE OF THE PARENTS MARRIAGE ... 1451
Bashkim Rakaj ... 1451
FORMALISM IN ROMAN CONTRACT LAW ... 1457
Shpresa Alimi-Memedi ... 1457
ATTITUDES TOWARDS REFUGEES: CHALLENGES AND NO (TOLERANCE) ... 1465
Kamelia Petkova ... 1465
ECOLOGICAL CADASTRE IN FUNCTION OF THE RIGHT TO INFORMATION THE CITIZENS ABOUT STATES IN THE LIVING ENVIRONMENT ... 1473
Temelko Risteski ... 1473
Gjorgi Tonovski ... 1473
Nazmi Maliqi ... 1473
Fadilj Shabani ... 1473
POPULATION AND WATER AS DEVELOPMENT FACTORS: THE ISRAELI AND MACEDONIAN CASE ... 1479
Jordanka Galeva ... 1479

GENERAL REGULATION ON PERSONAL DATA PROTECTION. CERTAIN ASPECTS OF THE GDPR'S IMPACT ON LEGAL ENTITIES IN THE REPUBLIC OF ALBANIA 1487
Merisa Çeloaliaj 1487
OECD PRINCIPLES FOR GOOD CORPORATE GOVERNANCE AND THEIR IMPACT ON PROCESS OF STANDARDIZATION 1491
Zorica Siljanovska 1491
Elena Shalevska 1491
"BALKAN HEADQUARTER" IN THE OPTIC OF ALBANIAN COMMUNISTS IN THE 1939-1944 YEARS 1499
Ilir Sallata 1499
CHANGES IN RELATIONS BETWEEN SOVIET UNION AND THE WESTERN WORLD 1503
Gorancho Jakimov 1503
THE ISSUE OF SANDŽAK IN THE CONTEXT OF DEMOCRATIC TRANSITION AND THE CREATION OF NEW STATES IN SOUTHEAST EUROPE 1507
Suada A. Džogović 1507
Dženis Šaćirović 1507
PREVENTION AND AVOIDANCE OF FIRES WITH INNOVATIVE MEANS IN THE PUBLIC INSTITUTION MAVROVO 1517
Pavle Trpeski 1517
Samir Ajdini 1517
Almendina Mehmedi 1517
RESEARCH OF LEGAL CONSCIOUSNESS OF THE PERSON 1523
Esikova Tatiana 1523
Krivykh Sergei 1523
UNDERSTANDING STIGMA – THEORETICAL AND EMPIRICAL APPROACHES 1529
Rumiana Budjeva 1529
WORKING OF FLEXIBLE PROJECT MANAGEMENT TEAMS (AGILE) 1537
Histo Sirashki 1537
PROJECT MANAGEMENT AND DEVELOPMENT 1541
Baki Koleci 1541
Rina Koleci 1541
MANAGEMENT FUNCTION OF SUPPRESING MOBBING 1545
Šaban Mutatović 1545
Nina Paunović 1545
Miodrag Šmelcerović 1545
THE ROLE OF STATEGIC MANAGEMENT IN TRANSITION CONDITIONS 1549
Anita Cucovič 1549
THE GREEN IDEA IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TOURISM 1553
Iva Bichurova 1553
Petia Yordanova-Dinova 1553
THE ROLE OF THE JUDICIAL EXPERTS AND THE MEDICAL EXPERTISES PREPARED BY THEM IN THE INVESTIGATION AND ESTABLISHMENT OF TORTURE AND OTHER CRUEL, INHUMAN OR DEGRADING TREATMENT OR PUNISHMENT 1559
Svetlozar Spasov 1559
THE NORMATIVE REGULATION OF MEDICAL DEVICES – A GUARANTOR FOR THE PROTECTION OF PATIENTS' RIGHTS AS USERS OF HEALTH SERVICES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA 1567
Mikael Chakaldziyan 1567

INDEPENDENCE OF DOCTORS IN PROVIDING MEDICAL ASSISTANCE TO PERSONS DEPRIVED FROM LIBERTY 1573
Svetlozar Spasov 1573
E- HEALTH: THE MODERN INSTRUMENT FOR IMPROVING HEALTH SYSTEMS AND PROVIDING ACCESSIBLE AND HIGH-QUALITY HEALTH CARE 1581
Momchil Mavrov 1581
Mariya Hristozova 1581

KRIVOLAK BATTLE- EXAMPLE OF A SENSELESS HUMAN TRAGEDY

Oliver Cackov
University „Goce Delcev„ – Stip, Republic of N.Macedonia, oliver.cackov@ugd.edu.mk

Abstract: In this paper the battle of Krivolak is presented as an example of a senseless human tragedy that took place during the First World War and took place in central Macedonia. This battle showed all the nonsense, absurdity and futile tragedy of the participants in it. It outlines the schedule and military operations of the Bulgarian and French troops, enriched with geographical and topographical data. Also it points to the unbearable position in which soldiers from both sides found themselves, the cruel discipline and the specific and psychologically condition of the long-suffering in the shades. In the paper there is also a point about the complete eviction of the surrounding villages, some of which were completely destroyed. During this period the population was not spared not only by the military events but also by the many diseases that mercilessly decimated it. The subject refers only to one episode of the war in this part of the Macedonian front which I think will turn it around the attention.
Keywords: war, map, negotiations, analysis, operations

БИТКАТА НА КРИВОЛАК –ПРИМЕР ЗА БЕУМНА ЧОВЕЧКА ТРАГЕДИЈА

Олвер Цацков
Универзитет „Гоце Делчев„ – Штип, Република С. Македонија, oliver.cackov@ugd.edu.mk

Резиме: Во трудот е опишана битката на Криволак која е пример за безумна човекова трагедија која се одвивала за време на Првата светска војна, а се одвивала во централниот дел на Македонија.Оваа битка ја покажала целата бесмисленост, апсурдност и залудната трагедија на учесниците во истата. Во него е прикажан распоредот и воените операции на бугарските и француските војници, збогатен со географски и топографски податоци.Исто така опишани се и неподносливата положба во која се нашле војниците од обете страни,суровата дисциплина и специфицната и психичка состојба која резулирала од долгиот престој во рововите.Во трудот место има и за целосното иселување на околните села од кој некоку и целосно биле уништени. Во овој период и населението не било поштедено не само од воените случувања туку и од многуте болести кој немилосрдно го десеткувале истото.Во темата е обработена само една епизода од многуте во текот на војна во овој дел на Македонскито фронт зак ој сметам дека ќе го сврте вниманието
Клучни зборови:војна,карта,преговори,анализи,операции.

1. ВОВЕД

Првата светска војна како глобален вооружен судир се водел на повеќе фронтови и континенти. Еден од нив е и Јужниот фронт кој бил формиран по неуспехот на Галиполската операција. Поради тоа што должината на фронтот се протегал низ територијата на Македонија истиот е познат и како Јужен, Солунски и Македонски фронт. Големата војна која започнала во 1914 година, а траела до 1918 година се сметала за една од најголемите вооружени судири во историјата на човештвото. Последиците од истата не биле само во огромниот број на човечки животи туку у во политичките последици кој оставиле длабоки траги кој дури и денес се чувствуват.. Првата светска војна чиј императив бил борбата за оне малку слободни територии кој останале неколонизирани . Од овие последици не бил поштеден ниту Балканот. Тој бил еден од главните патни артерии. Самата географска положба во однос на Европа и Блискиот Исток влијаела тој да се најде во центарот на интересите на двата блока Антантата и Централните сили. Македонија во текот на Првавта светска војна преставувала една од главните борбени линии каде завојуваните сили имале концентрирано голем број на војници. Овде била утврдена и линијата на Македонскиот фронт на која постојано се водела фронтовско –позициска војна. Поради важноста на овој фронт биле преземени повеќе акции од воен карактер на Антантата и Централните сили.
Уште во првата година од војувањето се покажало дека ниту војската на Централните сили ниту на Антантата не можеле да издвојуват решавачка победа. Затоа и двата завојувачки табори настојувале да ги придобијат на своја страна и оние држави кој сеуште биле неутрални.
Долго време Бугарија била убедувана од обете сили да се вклучи во војната. Антантата за да ја придобие Бугарија и ветувала дека по победата ќе и припадне цела Македонија однсоно териториите кои по Балканските војни и припаднале на Србија. Бугарија која тогаш длабоко навлегла во преговорите со

централниот блок на 6.9. 1915 година склучила таен договор со Германија. Со влагувањето на Бугарија во Тројниот сојуз на 14 октомври 1915 година, истата и објавила војна на Србија.

Според планот за напад на Србија изработен од фердмаршалот МекКензен, Првата Армија требало да ја нападне Србија од исток во правец на Ниш,а Втората да настапи во правец на Македонија со цел да ја спречи врската помеѓу Скопје и Солун и да не овозможи спојување на српските сили со француско-англиските во Солун. Понатаму напредувајќи требало да навлезе во Македонија и да го заштити Беломорскито брег и границата со Грција. Во моментот на влегувањето на Бугарија во војна против Србија,француските и англиските единици во Солунскиот мостобран не преставувале значајна воена сила и како такви не можеле да им дадат сериозна подршка на српските војски. Тие „прв пат стапиле во дејство во октомри 1915 година кога бугарските војски навлегле во Македонија која била под српска влас. Во две групи француските и англиските единици навлегле во долината на реката Вардар до Криволак и на потегот Радовиш-Струмица како и Струма-Петрич, како и преку Мегленско-Битолско –Црна Река кон утоката на реката Вардар.Обидувајќи седа ги запрат Бугарските војски,кој тие меѓу Валандово и Струмица влегле во отворен судир,но откако претрпеле пораз побрзале да се повлечат кон логорот во Солун.“[153]

Регионот по течението на реката Вардар во правец од Велес кон Гевгелија како и целата територија на „српска Македонија“ биле дел од активностите на четите на ВМОРО. Борбите кој започнале есента 1915 година се само од низата вооружени конфликити и инциденти.Со нападот на англо-француските позиции на реката Вардар и Црна Река во 1915 година на Криволак на страна на бугарската армија учество земала и 11.македонска дивизија. Активностите на ВМОРО се одвивале во правец на Кадровските дружини да влезат искусни војници од бугарската армија родени во Македонија.Во составот на 11-македонска дивизија биле вклучени војници првенствено родени во Македонија и Одринско или војници тесно поврзани со национално-ослободителното движење во наведените области. Мобилизацијата се однесувала и за оние кои не служеле воен рок.

Веднаш по преминувањето на српко-бугарската граница единиците на Втората бугарска армија извршила напад на српските војски чии отпор во Македонија бил мошне слаб.На 15 октомври бугарските единици ги освоиле Делчево,Берово,Крива Паланкаи се приближиле кон Куманово.Од 18 до 22 октомври бугарските војници влегле и во Штип, Куманово и Скопје. Втората бугарска армија „ била поделена во две групи – Северна и Јужна. Северната добила задача да и помага на Првата бугарска армија во борбата со српската војска,а Јужната групаво која останале сите други воени единици,имала задача да го блокиранастапувањето на сојузничките војки по долината на реката Вардар. На јужната група им било наредено да го заземе за одбрана преминот Соничка галава-Серта-Плачковица.И,покрај силните бугарски напади ,србите го задржале преминот Соничка глава по патот од Велес за Прилеп.“[154]

Од втората половина на месец октомври па се до 13 декември, француските и англисктие војскисе обидувале да им помогнат на нивните српски сојузници и во тој контекст воделе борби против бугарскат војска во тиквешко и гевгелиско-валандовскиот регион. Овие борби кој се воделе во многу тешки и спечифични услови во Македонија,позната е како Битката на Криволак[155].

2. БИТКАТА НА КРИВОЛАК

Оваа битка била една од најкрвавите битки на македонскиот (Солунскиот фронт).Уште на самиот почеток се навестувало дека оваа голгота нема бргу да заврши,тоа го констатирале и обете завојувани страни, Централните сили и Антантата. Особено била трагична судбината на македонските војници кој за жал биле ставени во првите редови на фронтовата линија. Оваа битка ја покажала целата апсурдност на војната во кај најголема жртва било токму недолжното локално население. Во втората половина на месец октомври 1915 година,Тиквешијата се претворила во крваво боиште од една страна англо-францизите од друга страна бугарските војници

Во непосредната близина на штипскиот регион особено Лакавичкиот како на пример селата:Лакавица,Лесковица,Пиперово,Едеклерци,Гарван, Патрики други населени места најмногу ги почувствувале ужасите од ова битка. Во Лакавичкиот дел била сместена и позадинската единица, интендантската и санитетска служба и се друго што било потребно за учесниците на 11.Македонска дивизија.Реквизицијата односно конфискувањето на се онаа што можело да послужи на војската за нивните

[153]Стојанов,П.Македонија во времето на Балканските и Првата светска војна.Скопје.1969.
[154]Марков,Г.Гоямата война ибългарскят ключ за европейски погреб 1914-1918.София.1995
[155]Селото Криволак се наоѓа во близината на градот Неготино.Во централниот дел на Република Северна Македонија во областа –Повардарие.

потреби,била методата која најтешко им паѓало на локалното население. Мажите од локалното население биле користени од страна на војска како бесплатна работна сила, како чувари и известувачи кои требало будно да следат се што се случува во околината на нивните села и за секоја промена веднаш да информират. И, така сиромашно ,кое едвај можело да обезбеди елементарни услови на живеење, населението било исправено и пред реквизицијата која биквално ги осавила без ништо.Со ова и така неподносливата состојба само кулминирала. Единствениот начин кој можел да го спаси населението било неговото иселување. Згора на сите места кој гравитирале околу Криволак не биле поштедени од разни болести. Убедливо најтежок ефект имала епидемијата на тифус. Импровизираните шаторски амбуланти биле единственитеместа каде што болните можеле да добијата каква –таква помош. Недостатокот од санитарен материјал,од соодветни лекови па и од медицински кадар само дополнително ја влошувала состојбата. Затоа и тешко болните и ранетите биле префрлени во болницата во Штип. Во„ текот на воените дејствиа до темел биле разурнати,а некои и засекогаш опустошиле.Сосема опустошиле јуручките селските населби во планината Конче. Неколку мостви на Црна река и реката Вардар биле опустошени.Црквите, џамиите,дуќаните,установите,училиштата и приватните куќи во повеќе тиквешки населби од страна на војниците биле претворени во воени или прехрамбени магацини“[156].
Околу 17 октомври во Криволак имало две бригади. Во реонот Гевгелија-Валандово-Удово-Градец биле дислоцирани 156-та ,а во реонот Градец-Криволак, устието на Црна Река 57-та француска дивизија.Малку подоцна покрај Црна Река била концентриранаи 122-та дивизија.Додека еден полк и една полска батеријаги обезбедувала железничките и патните мостови кон устието на Црна Река во реката Вардар.Од 21 октомври започнале да пристигнуват првите единици од француската 122 дивизија во Криволак.Французите утврдиле дека спроти нив дејствувале повеќе полкови од 5-та,7-та и 11-та бугарска дивизија. Генералот Сарај, добил задача од француската влада да обезбеди сообраќај на железничката линија Скопје-Солун како и да стапи во контакт со српските сили во потегот кон Велес. Позначајни судири имало кај Криволак односно Карлов рид што непосредно се издигнувал на левиот брег на реката Вардар северно од Кривлак.Бугарите ги имале „следниве позиции: 54 полк, митролеска чета јужно од селото Шеоба.левата колона во чиј состав имало 12 чети и една планинска полу батерија источно од селото Караоџали и третата дружина 45 от полк и две чети северно од селото Пепелиште и Пиперово и 11-та дивизијасо третата македонска бригада која била стационирана источно од селото Караоџали, а останатите сеуште биле во Штип“.[157]
Од 16 октомври до 7 декември во текот на неполни два месеца Тиквешијата и дел од штипскиот регион, преставувале терен на жестоки борби помеѓу англо-француските од една и бугарските војници од друга страна.Тоа предизвикало на овој релативно мал терен да биде арена на безмилосно и брутално соочување на целата апсурдност на војната. Можеби најеклатантен пример за тоа биле илјадниците гробови на војницте од разни националности кој токму овде ги положиле своите животи. На 5 ноември, французите со две непотполни дивизии извршиле напад во правец на Велес- и планината Бабуна. Воспоставиле „ врска со српските војнициод Вардарскиот одред кај селото Фариш каде што заедно дејствувале. На 6 ноември француските војници по кратки борби ги зазеле позициите на линијата Фариш-Мрзен-Ораовец-Чичово,а на 7 ноември ги одбиле нападите нападите кај селата Фариш и Чичево.“[158] Првиот напад од страна на бугарите започнал на 30 октомври 1915 година. Тогаш французите отвориле силен артиериски оган по што бугарската војска не можела да напредува,а движењето од лево кон десно било речиси невозможно од исклучителниот непристапен и тежок терен. Во следните десет дена, од Солун во реонот на Црна Река-Криволак- село Костурино пристигнувале по неколку возови дневно. Французите имале намера просторот кај Криволак да го претворат во базаод каде полесно ќе напредувале кон Штип и понатаму кон Кочани. Вториот напад од страна на бугарските војници бил од 17 до 20 октомври. Во него како и во првиот напад учествувале истите полкови.Обете завојувани страни располагале со исти сили. Во овој период англичаните изградиле два висечки мостови на Вардар кај Демир Капија и еден понтонски мост кај селото Криволак, за да можат заедно со Французите да го форсират левиот брег на реката Вардар. Третиот напад од страна на бугарските сили ,бил извршен два дена подоцна со засилувањена дополнителни делови од Третата балканска пешадиска дивизија. Француските сили во меѓувреме добро се утврдиле и донеле засилување. И , третиот напад на криволачката позиција завршила со неуспех и не ги дала очекуваните резултати на бугарската команда.Французите не биле потиснати од Карлов рид и од десната страна на реката Вардар.Загубите од овие три нападите билепоразителни.Според извештаите на француската и англиската армија во Солун

[156]Дарвингов.П.Дејствиа на 11-пехотна македонска дивизија од Криволак до Богданци.Софија.1915.
[157]Българската армия в световната война 1915-1916,том III,София,1938.
[158]Велики рат Србије за ослобоЂење и уједињење Срба,Хрвата и Словенаца,књига11.Београд,1929.

сојузничките војски во оваа операција изгубиле 6174 луѓе од кои француската војска изгубила 4965 војници или околу 10% од вкупно ангажираните трупи во воените дејствиа, а 10-та ирска дивизија имала 1209 убиени, ранети и изчезнати офицери и подофицери.Од вкупниот број на загуби на британските и француските војски речиси 2000 биле убиени или изчезнати, а останатите биле ранети. За жал не може со сигурност да се утврдат загубите на бугарската страна но се чини дека тие биле многу поголеми.Бугарските историчари пишуваат за 33.700 жртви во операциите во Србија и Македонија,против српските,француските и англиските војски“.[159]

И,покрај неуспешните напади кај Криволак бугарската војска успеала да ги блокира обидите на француските сили за пробив на тој дел од фронтовата линија.Таквата состојба на теренот се задржала се до почетокот на декември,кога сојузниците започнале општо повлекување.

Од 18 ноември до 1 декември и двете завојувани страни во струмичкиот регион преминале во дефанзива.Активните воени дејствиа биле запрени поради неповолните временски услови односно снегот и студеното време. По целата линија настапило затишје, никакви воени дејствиа не биле возможни.Студотсилно се почувствувал во бугарската армија. Многу од војниците немале топла облека,а имало и војници без шинели. Во 11-та македонска пешадиска дивизија, која најлошо била екипирана,многу од војниците биле во домашна облека. За заштита од студот биле ископани земјанки.Биле преземени мерки за доставување на дрва за огрев,но и покрај тоа во секој полк секојдневно имало од 10-20 премрзнати војници.Сојузничките „војски французите и англичаните исто така пострадале од студот.Меѓу нивната војска,во периодот од 26 до 30 ноември,во англиската армија премрзнале 23 офицери и 1663 војници“.[160]

Во богатата историјана македонскиот народ, Криволачката битка имала посебно значење.Во неа учествувале и многу Македонци ,а одниви голем број на штипјани. Од оваа голгота на македонскиот народ ќе ги издвоеиме само оние најпознатите.Такви се на пример Анев Сане и Владимир Петров. Од нивните блиски преку нивните сеќавања дознаваме за ужасите со кој се соочувале со гладот,долготрајното и исцрпувачко присуство во рововите, есенските дождови. Се разбира не помалку тешко било и постојаното мислење на најблиските за кој тие немале никакви информации. Се разбира дека со ова се соочувале сите војници кој учествувале во оваа битка. Сане Анев кажува дека најтежок момент во живото е оној кога еден од многу напади се соочил со војник од француската војска. Иако не зборувале на ист јазик и не можеле да се разберат,гледајќи сево очи. Тој пукаше во мојата десна рака,а јас во неговата нога продолжува Сане. Потоа без заробен од француските сили ,а нивната санитетска служба не само што му помогнала последиците од куршумот во неговта рака да бидат санирани, потенцирајќи дека односот кон негобил исклучително коректен. Додека,пак, Владимир Петров се присетува на блискиот контакт со француските војници особено глетката на борбата гради во гради со бајонетите во која буквално во секој миг очекувал напријателски бајонет да заврши во неговото тело.Смртта била насекаде околу него.За тоа дали ќе останеш жив одлучувала брзината на реакција и фокусираноста на тоа дека ако јас не го убијам непријателот,ќе бидам убиен јас заклучува Владимир. Од овие двајца учесници во битката на Кривлак ја дознаваме и поговорката за омилениот офицер полковникот Дрангов, кој бил командант на 9-от пешадиски полк на 11 македонска дивизијакоја гласела „Има Дранго има леб ,нема Дранго нема леб“.За битката на Криволак има испеани и многу песни. Една од најпознатите е “Криволачката гара“.[161] Истата на прозаичен начин ја доловува битката..

Пуста остана гарата
Гарата братја криволачка
И там паднаха нашите братја
Од шести македонски полк
Силни атаки атакуваа
Веригите ги отслабнуваа
Од англо-френските војски

Додека силите на сојузниците биле блокирани по долината на реката Вардар и не можеле да воспостават врска со српските сили, положбата на Србија станала очајна, будејќи не можела повеќе да се задржи на својата територија,а за да го избегне уништувањето започнала да се повлекува. Планот на Мекензи да ја уништи српската армија на нејзината територија завршила со неуспех.Српската војска тргнала преку планините на Црна Гора и Албанија.Пред влегувањето во Албанија бил уништен целиот воен материјал кој

[159]Тодоров,П. Патот кон непознатото, Франкофонски круг,Скопје,2016.
[160]Wakelfield,A. Under the devil’Eye.The Britain’s forgotten army at Salonika1915-1918,London.2004.
[161]Испеана е во 1915 година.

не можел да се пренесува во тешките и непристапни планини. Зимата,гладот и исцрпеноста ја десеткувака војската и населението кое се повлекувало со војската. Во декември 1915 годинасе стационирале околу Скадар од каде се упатиле кон Драч и Валона од каде биле префрлени со сојузничките бродови на островот Крф.За кратко време српската војскабила реорганизира по француски модел за да бидат префрлени на Солунскиот фронт.

Во декември 1915 година француските и англиските војници започнале да се повлекуват во правец кон Гевгелија.Притоа биле уништени сите мостови и железничкиот тунел кај Демир Капија .Бугарските единици започнале силен напад кон Валандово и Дојран со цел да ги заобиколат и уништат силите на Антантата.Обид бил неуспешен. При крајот на декември сите англиски ифранцуски војници ја напуштиле територијата на Македонија под српска власт.По два месеца војна бугарската војска ја зазела територијата на Македонија.Првите месеци од 1916 година биле карактереистилни со силен снег, виулици и густа магла.Ова било причина во овој период речиси и да нема никакви воени активности. Истите ќе бидат обновени во летото кога бил повторно обновен Македонскиот фронт.

3. ЗАКЛУЧОК

Самиот наслов на темата укажува дека се работи за специфична материја која бара директно навлегување,ретроспективен поглед од еден дел од Првата светска војна-Криволачката војна.Сметам дека покрај досегашните толкувања и дефинирања потребно е да се спомнат причините на целата одговорност за вистината на оваа човечка драма во чиј центар е македонската земја и македонскиот народ. Сите воени настани и други случувања за Криволачката битка се набљудувале на очевидци, па така не постои никаков сомнеж во нивната веродостојност.Двете војски се соочувале со сериозни тешкотии лошите услови на војувањето ,студот,снегот,есенските дождови,слабостите во интендантските служби во оваа сурова војна воопшто не се почитувале ниту Женевската конвенција за ранетите и војниците. Оваа битка била пример за човечката голгота.

Цивилното население било жртва на сите војски кој се вкрстувале на овој простор. Многу населени места останале без жители.Масовната миграција го опустошила целиот крај. Онаа малку население што останалобило изложено на суровата реквизиција и користење како ангарија- бесплатна работна рака. Хендикеп на усната историографијата е што има мал број на сведоштва од директните учесници на оваа битказа како и на населението кое било колатерална штета на оваа битка.

ЛИТЕРАТУРА

Дарвингов, П., (1915) Дејствиа на 11-пехотна македонска дивизија од Криволак до Богданци.Софија,54.
Кременеров, Г., (2019) България в Световната война. София,34-65.
Марков, Г., (1995) Гоямата война ибългарскят ключ за европейски погреб 1914-1918.София,87.
Недев, Н., (2001) България в Световната война 1915-1918,София,45.
Петров, И.,(2003) Войната в Македония (1915-1918) София,6-15.
Робинс, К., (2015) Првата светска војна,Нампрес,Скопје,68.
Тодоров, П., (2016) Патот кон непознатото, Франкофонски круг,Скопје.17-34-66.
Wakelfield, A., (2004) Under the devil'Eye.The Britain's forgotten army at Salonika1915-1918,London.